

Aja lugu ja luule

Doris Kareva*

Ajalugu ja luule on mõnes mõttes põhimõttelised vastandid. Ajalugu liigub aegamisi ehk Aaega mööda. Ajalugu ajab järke, otsib lugu, siis katsub järele selle tõsikindlust, küsib kinnitust ikka ja jälle, kuni ilmuvad esimesed kulumise märgid. Aga kui tahes tuttavaks kulunud mõni lugu ka on, kulub ta teinekord ikkagi marjaks ära. Kõik aja lood, mis mälus ketravad, saab ju kokku kududa värvikirevaks kaltsuvaibaks, nagu seda ajast aega tehtud ongi. Ja isegi üle Siberi igikeltsa lahti rulludes talletab see ainuomast soojust – mitte üksi talla all, südameski. See on meie eneste ja meie esiisade, paljude lootuste ja luhtumiste, saatuste ja saavutuste lugu. Need on Aja enese kirjad, märgid, mis meenutavad ja hoiatavad, ennekõike aga hoiavad; toetavad sisimat selgroogu, sedasama, mis hoiab meid püsimas ja püstipäi.

Ajalugu on alati vana, luule seevastu iginoor.

Luule ilmub ootamatult, lükkab ülemeelikult ümber kõik käsulauad, tuiskab üle toa ja luiskab suud-silmad täis, enne kui keegi jõuab veel küsimustki esitada. Aga just tema luiskelugude vahetus ihub vahedaks tõe tera, äratav äratundmise. Kas välgu valgel varbaküüsi lõikav vanaema on luulekujund või mälujalg? Vägevamad eeposedki on loodud samas vaimus – ühtpidi selleks, et talletada toimunut, kummardada kangelasi – aga ka üllatada, värskendada, avardada kujutlusruumi.

Tänavu täitub Tunal kaksikümmend aastat. See on terve inim põlv. Tänapäeval on raske kujutleda toonast aega, mil ajakirja Tuna ei tuntudki, mil selle üks loojaid ja tänini peatoimetaja alles Loomingus töötas. Aga küllap olid Kleio, Kalliope ja Erato juba pead kokku pannud ja otsustanud, et just siit, praegu ja nüüd peab minema sild, seda on väga vaja. Ja õigus neil oli.

Ajaloo ja luule amalgaam on ülikerge ja samas väga tugev aine, mis mitte ainult ei kannata üllatavaid raskusi, vaid annab ka iselaadse sooja äratundmise nagu Bernard Kangro luuletuses „Reheahi“:

Ja kui valgus langeb neile,
tunnen äkki kõiki ära:
juba eile, tunaeile,
juba üle-üleile
töötasid ja käisid siin.

* Doris Kareva (1958), luuletaja, tõlkija ja toimetaja, ajakirja Looming toimetaja, Harju 1, 10146 Tallinn, doris-kareva@hotmail.com